

TURGUT UYAR'IN AKÇABURGAZLI YEKTA POEMASI'NDA UTANÇ*

Yasemin Koç**

SHAME IN TURGUT UYAR'S POEM "AKÇABURGAZLI YEKTA"

ÖZ: *Dünyanın En Güzel Arabistanı* adlı şiir kitabında Akçaburgazlı Yekta'nın serüveni üzerine yazılan şiirler anlatsal bir boyuttadır. Aynı şiir kitabında Akçaburgazlı Yekta üzerine seriye dönüşen anlatsal şiirler beşeri ruh hallerinden utancı aydınlatması noktasında önemlidir. Turgut Uyar'ın şiirlerinde anlatsallık öne çıkar. Anlatı durumu çoğu zaman şiirlerinde başat bir tekniğe dönüşür. Poemada anlatı sesi Akçaburgazlı Yekta'nındır. Olayların anlatısı onun tarafından yapılmaktadır. Olaylar onun odağından görülmektedir. Fakat "Yangın Toplantısı" adlı şiirde şiir çeşitli kadınların odağından sunulur. Bahse konu edilen şiirde şiirin odak noktası Adile'dir. Utanç varoluşsal bir kiptir. İnsanın kendisi, Tanrı, toplum, doğa ve nesne ile ilişkilene halidir. Şiir beni Akçaburgazlı Yekta varoluşsal yalnızlığından aşka düşerek kurtulmaya çalışırken utanç fenomeni/beşeri ruh hali bilincinde varoluşur. Yekta utanç üzerine düşünerek fenomeni sorunsallaştırır. Akçaburgazlı Yekta düştüğü aşklarda varlığını sahilleştirir, diğeri bir deyişle kendisi gibi olabilme imkânına kavuşur. Fakat öte yandan toplumun eylem kuralları ona ruhsal baskı yapmaktadır. Yekta'nın duyduğu utanç ruhunda ıstırap yaratmaktadır. Utanç dünyada başkaları ile birlikte yaşadığı ilişkilerde açığa çıkar. Bu makalede utanç fenomeni varoluşçu filozofların (Kierkegaard, Heidegger, Sartre) felsefesi üzerinden ele alınarak Akçaburgazlı Yekta poemasında gösterilecektir.

Anahtar Kelimeler: Turgut Uyar, utanç, yalnızlık, varoluşçuluk.

* Bu makale, "Turgut Uyar'ın Şiirinde Varoluşsal Yalnızlığın Dışavurumu" başlıklı doktora çalışmasından hazırlanmıştır.

** Dr. (yasminkoc07@gmail.com). Yazı Geliş Tarihi: 29.04.2020. Kabul Tarihi: 13.05.2020.

ABSTRACT: The series of poems written on the adventure of Akçaburgazlı Yekta are narrative in the poetry book *World's Most Beautiful Arabia*. In the same poetry book, the narrative poems that turn into series on Akçaburgazlı Yekta are important in illuminating shame, one of the human moods. Narrativity is prominent in Turgut Uyar's poems. Narrative situation often turns into a dominant technique in his poems. The narrative voice in the poem belongs to Akçaburgazlı Yekta. The narration of the events is done by him. Events are seen from his focus. However, the poem is presented from the focus of various women only in the poem titled "Fire Meeting" in the same series of poem. The focus is Adile in this poem. Shame is an existential mode in these poems that are investigated. It is the state of association of the human himself with God, society, nature and object. Likewise, Akçaburgazlı Yekta, the narrator of the poem, comes into existence in the consciousness of shame phenomenon/human mood while he is trying to get rid of existential loneliness by falling in love. He problematizes the phenomenon by thinking on shame. He legitimizes his presence in the loves that he falls in. In other words, he gets the opportunity to become as he is. On the other hand, society's rules of action put psychological pressure on him. The shame that Yekta feels leads to anguish in his soul. Shame also reveals itself in his relationships with others in the world. In this article, the phenomenon of shame will be discussed through the philosophy of existentialist philosophers (Kierkegaard, Heidegger, Sartre) in the poem of Akçaburgazlı Yekta.

Keywords: Turgut Uyar, shame, loneliness, existentialism.

...

Giriş

"Akçaburgazlı Yekta'nın Mahkeme Kararını Aldığında Söylediği Mezmurdur", "İki Dalga Katı Arasında Yapacağını Şaşırın Akçaburgazlı Yekta'nın Söylediği Mezmurdur", "(Bir Kantar Memuru İçin) İncil", "Toprak Çömlek Hikayesi", "Yangın Toplantısı", "Kandan Uzakta", "Sular Karardığında Yekta'nın Mezmurudur", "Akçaburgazlı Yekta'nın Yalnızlığına Kara Taştan Tapınak Kurduğunda Söylediği Mezmurdur" makalede bahse konu edilecek şiirlerdir. Utanç fenomeni varoluşsal yalnızlığı duyumsayan şiir beninin yoğun olarak yaşadığı beşeri bir ruh halidir. Yekta utanç fenomeni üzerine düşünüp ıstırap duyarken aynı zamanda duyduğu utanç dünyadaki yaşam serüveninde onun için ana sorunsala dönüşmektedir. Akçaburgazlı Yekta poemada kendi varlığında varlığı(nı) sorunsallaştırır. Varoluşçu anlayış bağlamında Yekta varoluşçu tekil bireydir. Modern birey değildir. Maddi refah seviyesi noktasında Yekta'nın durumu muğlâktır, diğer bir deyişle zengin mi fakir mi olduğuna dair ayrıntılar bulanıktır. Kendi üzerine düşünme ve aylıklık varlığına sinmiştir. Para onun için başat bir meta değildir. Zaten

odağında da değildir. Bu makalede utanç beşeri ruh hali varoluşsal yalnızlığı yaşayan Akçaburgazlı Yekta serüveninde açığa çıkarılacaktır.

Akçaburgazlı Yekta'nın Serüveninde Utanç Fenomeni

Bahse konu bu anlatısal şiirlerde şiirlerin odağı Akçaburgazlı Yekta'dır. Anlatının sesi Akçaburgazlı Yekta'ya aittir. Bahsi edilen anlatısal şiirlerde bir diğer önemli mesele odaklanmadır. Bu anlatısal şiirlerde öne çıkan iki anlatı tekniği anlatma ve odaklanmadır.

Yekta'nın anlatısı “Akçaburgazlı Yekta'nın Mahkeme Kararını Aldığında Söylediği Mezmurdur” adlı uzun bir şiir ile başlar. Bu şiir poemanın ilk şiiridir. Yekta'nın anlatımıyla Yekta, otuz yaşlarındadır. Akçaburgazlıdır. Arkadaşları –şiirden anlaşıldığı üzere birbirlerini yeni tanımışlardır– Sinan ve Gülbeyaz evlidir. Şehirden uzak bir evde yaşarlar. Yekta onları sık sık evlerinde ziyaret eder. Yekta ziyaretlerindeki izlenimleri anlatır.

“Önce onların yanında çok iyi yüz gördüm./Beni kapıdan karşılayıp ağırlandılar./ Sofralarına konuk ederlerdi./Onlar iki kişiydi ben birdim./Bana elmadan sıkılmış soğuk sular sunarlardı. Kapılarını/kapım bellemişim. Evlerinde oturacak yerim vardı.[...] Birlikte yaşıyorlardı, çocuksuzdular./Birinin adı Gülbeyaz'dı, o kadındı, öbürünün adı Sinan'dı, o erkekti./Ben otuzunda Yekta'ydım, Akçaburgazlıyım, oradan”¹ Yekta, Sinan ve Gülbeyaz'dan bilhassa sık sık iyi muamele gördüğünü duyurur: “Bana –serinin örtülü minderlerimizin üstüne otur– derlerdi./Bana elmadan sıkılmış soğuk sular sunarlardı. /Evlerinde/oturacak yerim vardı”²

Yekta kendinin ve arkadaşlarının ilk başlarda masumiyetini duyurur. Az ışıktaki da çok ışıktaki da birbirlerinden gizleyecek hiçbir mahremleri olmadığını belirtir. Bu bağlamda safıklarının vurgular. “Az ışık, bizim, yani onların ve benim, Yekta'nın, kaç-/tığımız yer değildi. Birbirimizin ışıktan kaçırarak yerleri/miz yoktu. Az ışıktaki da çok ışıktaki da değişmezdik.”³ Kierkegaard, “Masumiyet cehalettir.”⁴ Diyerek pür saf bilinci düşündürür. Yekta ve Gülbeyaz henüz günaha düşmemişlerdir. Yekta bu noktayı özellikle verir.

Yekta, Gülbeyaz'a varoluşsal yalnızlığını duyurur. Yalnızlığını Gülbeyaz'a anlattıkça eskittiğini hissederek. Gülbeyaz ile yalnızlığını uzaklaştırır ve hatta yalnızlığını eskitir.

¹ Uyar, *Büyük Saat*, s. 136.

² a.g.e., s. 137.

³ a.g.e., s. 137.

⁴ Kierkegaard, *Kayıt Kavramı*, s. 30.

Ben ona, Gülbeyaz kadına, eski yalnızlığımı söyledim. /Ben söyledikçe eskirdi, /Uzaklaşırđı./Onunla. Gülbeyaz'la bakışır ısınırđık./Sonra yanılđan insanlığım başladı./Birinde üç gece dört gündüz orada, evde kaldım./Üç gece dört gündüz Sinan'ın yatağında kaldım./Gülbeyaz'la Allahın emri olduk./Ne o beni kandırımıştı, /Ne ben onu baştan çıkarmıştım, ikimiz de bildiklerimizden/ötesine, bulduklarımızın üstüne çıkmak istemiştik. Bir/noksanlığı vardı sanıyorduk bütün olanların belki. Ama/aslında bütünlüklerimize bahaneydik. Sinan uzaktaydı./Sinan çemberimizin dışındaydı.⁵ (Vurgu bana ait)

Yekta, Sinan'ın evde olmadığı günlerin birinde Gülbeyaz ile yakınlaştıklarını cinsel birliktelik yaşadıklarını duyurur. "Gülbeyaz'a duyduğu yakınlaşma doğal; ama onun Sinan'la evliliği de bir olgu ve bu yakınlaşmanın yasak ('günah', 'ahlaksızlık', buna benzer şeyler) olduğunu ilan ediyor. Yekta (ve Turgut) bu yasağın yanlış olduğunu da iddia etmiyor."⁶ Yekta ile Gülbeyaz arasında yasak bir aşk başlamıştır.

Yekta, Gülbeyaz ile yakınlaşmalarının kendiliğinden olduğunu belirtir. Hesaplanmış ve planlanmış bir yakınlaşma değildir onlarınki. "Bu tasarlanmış bir şey değil; öylece geliyor. Aşkın kural tanımazlığı. Planlanmadan, birbirlerine yaklaşıyorlar; kendilerinde eksik olan bir şey buluyorlar birbirlerinde demek ki. Ayrıca denetlenemez bir şey olan "sevgi"ye bağlı bir olay –"sevgisiz" bir davranış değil."⁷ Eksiklik ve eksikliğin tamamlanma ihtimali üzerine duyulan bir sevinç oluyor.

Yekta, varlığı(nı) sorunsallaştıran bir bireydir. Kierkegaard, "Varlığının bilincindeki umutsuz kişiye çok az rastladığını söyler."⁸ Varlığını sorunsallaştıran umutsuz kişilerden biri de Akçaburgazlı Yekta'dır. Yekta'yı günaha düşüren ve fakat varlığının bilincine varmasını sağlayan umutsuzluğunun bilinci karşısında duyduğu kaygıdır: "Tanrı katında umutsuzluk, günahkârlık hali içinde olmaktır ve kendisi zaten günah olan umutsuzluk günah işlemeye yönelir."⁹ Kaygı, varoluşsal yalnızlığı açığa çıkaran beşeri bir ruh halidir: "İnsan kaygıyı vazedecek kadar kendisi üzerine düşündüğünde kaygının suça dönüşmesi de daha kolay görünüyor."¹⁰ Yekta, kaygıyı ortaya çıkaracak kadar kendisi üzerine düşünen tekil bir bireydir. Dünyada duyduğu kaygısı onu günaha düşürür. "Burada, klasik tragedya tanımına uygun bir durum görüyoruz. Kendini özel bir konumda bulan kişi. Duyguları onu bir yere götürüyor. Oraya gitmek, birtakım kurallara aykırı. Onları çiğnemiş olacak. Ama gitmemek, kendi duygularını dinlememek, onlara ihanet etmek olacak. Hayatın sunduğu bir zenginleşme imkânını reddetmek."¹¹

⁵ Uyar, *a.g.e.*, s. 138.

⁶ Belge, *Şairaneden Şiirle*, s. 501.

⁷ Belge, *a.g.e.*, s. 501.

⁸ Deren, "Angst ve Ölümlülük", s. 107.

⁹ Deren, *a.g.e.*, s. 109.

¹⁰ Kierkegaard, *a.g.e.*, s. 55.

¹¹ Belge, *a.g.e.*, s. 501.

Yekta umutsuzluğunun bilincinde Gülbeyaz ile tamamlanma umuduna düşer. Fakat Yekta ve Gülbeyaz'ı birleştiren bu aşkı Yekta daha yaşarken sorunsallaştırmaya başlar:

Yine bir eksikliğimiz tamamlanmıştı galiba./İyice seçemiyorduk/ama, anlıyorduk. Uzun yaz gecelerinin durgunluğunu, /geniş yapraklarının salıntısı ile tamamlayan gizli bitkiler/ gibiydik. Kaçmamız telâşlı değil sevindiriciydi önce. Ben/o zaman, Tanrının, benim yapıma kattığı tatların, bende/ötedenberi durmakta olduğunu, daha ötelere kadar da/ durmakta süregideceğini farkettim. Bu beni kendi yanım-/da yüceltiyordu. Gülbeyaz benim toprağımı işleyen kaz/maydı. Günah olamazdı yaptığımız. Ben onun çeliğine gö-/ reydim ancak. Biz her şeye inanmıştık.¹²

Günaha düştüğünü bilir ve fakat başlangıçta kabul etmek istemez.

Sorulması gereken soru günah nedir? İnsan günaha nasıl düşer? : “Günah, özgürlüğün yarattığı gittikçe büyüyen boşluktan kaynaklanan endişeye insanın dayanamaması ve bu endişeye yenilmesiyle ortaya çıkar. Bu dayanamama hali ve yenilgi endişeye neden olur.”¹³ Özgürlük, kaygı doğurur. Günaha düşme noktasında insan kaygısını bertaraf edemez hale geldiğinde umutsuzluğu/bilinci günaha düşmesine neden olur. İnsan iradesi ile eyleminde özgürleşir. Bilmeye, bilince rağmen iradesi ile seçer. İradesi devrededir. Bu bağlamda Âdem ve Havva'nın günaha düşmesi düşünülebilir. Fakat Âdem iradesi ile yasak meyveyi yemiş gibi görünmesine rağmen esasında özgür değildi, çünkü bilinci faal değildi, diğer bir deyişle eyleme geçirdiği şeyin bilincinde, farkında değildi. Fakat Yekta, iradesi ile eylemini gerçekleştirir. Yekta dinin ve ahlakın öğretilerinin bilincindedir ve adı anılan sistemlere rağmen âşık olur. Başka bedenlerden etkilenir. Rastlaşmaların getirdiği karşılaşmalara anlam yükleyerek kendi iradesiyle yaşadığı aşkları çoğu zaman eylemleştirir. Kimi zaman bu aşklarda cinselliği yaşar kimi zaman ise yaşamaz.

Günah, insanlığın tevarüs ederek mi yazgısı olmuştur? Kierkegaard günahı tümüyle Âdem'e bağlamaz: “*Günah, yeryüzüne bir günah ile inmiştir.* [...] Âdem'in ilk günahı ile *günah yeryüzüne inmiştir.*[...] Günahın yeryüzüne indiği doğrudur, ama bu tümüyle Âdem ile ilgili bir şey değildir.”¹⁴ (Vurgu yazara ait) Günah, suç işleyerek yeryüzüne inmiştir. Yaratılış anlatısı bu bağlamda önemlidir: “Adem ile karısı da çıplaktılar, henüz utanç nedir bilmiyorlardı.”¹⁵ Âdem ile Havva yasak meyveyi yiyerek çıplak olduklarının bilincine varırlar. “İkisinin de gözleri açıldı. Çıplak olduklarını anladılar. Bu yüzden incir yaprakları dikip kendilerine önlük yaptılar.”¹⁶ Tanrı'nın vaz etmesiyle bilince varmak utanç fenomenini açığa çıkarır. Âdem ve Havva çıplaklıklarının bilincinde

¹² Uyar, *a.g.e.*, s. 140.

¹³ Deren, *a.g.e.*, s. 106.

¹⁴ Kierkegaard, *a.g.e.*, s. 25.

¹⁵ *Kutsal Kitap*, s. 3.

¹⁶ *Kutsal Kitap*, s. 3.

oldukları için beşeri bir ruh hali olan utancı yaşarlar: Böylelikle Âdem ile Havva ile “Günah yeryüzüne inmiş ve cinsellik ortaya çıkmıştır.”¹⁷

Âdem ile Havva Tanrı huzurunda utancı yaşar: “Derken günün serinliğinde bahçede yürüten RAB Tanrı’nın sesini duydular. O’ndan kaçıp ağaçların arasında gizlendiler. RAB Tanrı Adem’e, “Neredesin?” diye seslendi. Adem, “Bahçede sesini duyunca korktum. Çünkü çıplaktım, bu yüzden gizlendim.”¹⁸ Âdem ile Havva, başlangıçta masumiyet içindedir. İlk insan oldukları için iyi ile kötünün bilincinde değildirler: “Çünkü Tanrı biliyor ki, o ağacın meyvesini yediğinizde gözleriniz açılacak, iyiyle kötüyü bilerek Tanrı gibi olacaksınız.”¹⁹ Fakat Yekta ile Gülbeyaz bir diğer deyişle Âdem ile Havva’dan sonra dünyaya gelen insan(lar) iyi ile kötünün ne olduğunu bilirler. Âdem ile Havva gibi başlangıçta pür saflık içinde değildirler. Kierkegaard, işte tam da bu bağlamda günahı tümüyle Âdem ile Havva’ya bağlamamıştır.

Cinsel birliktelik süregeldikçe kutsal; kesildiğinde ise kirli ve utandırıcı bir şeye dönüşür. “Süregeldikçe kutsal gibi, /Kesildikçe kirli, utandırıcı./Ama utancından kaçmayı biliyorduk./Kutsal gibiliği üç gece dört gündüz kurtlar gibi bizi kovaladı./Sonunda öyle bulduk./Utandırıcılığı öbür insanlardan değildi./Karşılaştırmadan değildi./Birdenbire kendi boşluğundandı, /Gelip geçen avutuculuğundandı. Beklemesi vardı./Kanaryayı görmek ayaklarımızı dolaştırıyordu./Minderler serin değildi artık. Ben, Yekta, bunu pek/hoş bulmuyordum.”²⁰ (Vurgu bana ait) Yekta, utanç duygusunu duyurur. Yekta, Gülbeyaz ile aralarındaki ilişkinin devam etmesini kutsallaştırır. Kesintiye uğradığında utanç açığa çıkar. Utancı, yarattığı boşluk nedeniyle katlanılamaz bulur.

Sartre, utanç fenomenini *Bakış* başlığı altında incelemiştir. Sartre, kendi-içinin ne değilse o olduğunu ve ne ise o olmadığını ortaya koyar. Bu noktada da bir gayrisahihlik açığa çıkmaktadır. İnsan, esasen ne ise o olabilmelidir. Fakat insanın personaları olmadan yaşaması pek de mümkün değildir. Sartre, başkası karşısında insanın nesneleşmesinin kendini keşfetmesi noktasında önemli olduğunu belirtir: “eğer nesne-başkası, dünyayla bağlantılı olarak benim gördüğüm şeyi *gören* nesne olarak tanımlanıyorsa, benim özne-başkasıyla temel bağlantımın da başkası tarafından *görölmüş olmamın* devamlı imkânına indirgenebilmesi gerekir. Başkasının özne-varlığının mevcudiyetini kendi nesne-varlığımın başkası için açığa çıkışı içinde ve bu açığa çıkış aracılığıyla kavrayabilmem gerekir. Çünkü başkası özne-ben için nasıl bir muhtemel nesneyse, aynı şekilde ben de kendimi kesin bir özne için muhtemel nesne haline gelirken keşfedebilirim.”²¹ (Vurgu yazara ait) Özne-ben nesneye dönüştüğünde diğer bir deyişle

¹⁷ Kierkegaard, *a.g.e.*, s. 42.

¹⁸ Kierkegaard, *a.g.e.*, s. 3.

¹⁹ *Kutsal Kitap*, s. 3.

²⁰ Uyar, *a.g.e.*, s. 139.

²¹ Sartre, *Varlık ve Hiçlik*, s. 330.

nesne olarak görüldüğünde utanç ortaya çıkar. Öznenin nesneye dönüşmesi egonun kendisini tamamlaması için ötekine duyulan ihtiyaçtır. Çünkü özne-ben, nesne haline dönüştürerek kendisini keşfedebilir.

Kaygının insana kendini duyurması bir diğer deyişle kendi varlığında kendini sorunsallaştırma imkânı vermesi noktasında Yekta, utancı yaşar ve utanç fenomenini yaşadığı ilişkide sorunsallaştırarak açığa çıkartır: “Gerçekten de *egom* dolduramayacağı bir hiçlikle benden ayrılmıştır, çünkü onu *benim için olmayan olarak* ve ilke olarak *başkası olarak* kavrarım; dolayısıyla onu bir gün bana verilmiş olabileceği ölçüde değil, tersine, ilke olarak benden kaçtığı ve asla bana ait olmayacağı ölçüde hedef alırım. Ne var ki ben yine de *oyum*, onu yabancı bir imge gibi itmiyorum, ama *tanımsızın kendisi olduğum* bir ben gibi ona mevcutum, çünkü ben onu utancın içinde (daha başka hallerde, gururun içinde) keşfederim.”²² (Vurgu yazara ait) Yekta, egosunu bir diğer deyişle kendi benini yaşadığı ya da yaşayacağı ilişkiler ile tanıyarak kendisi olmaya çalışacaktır. Heidegger’in bu bağlamda “Ne isen o ol”²³ ifadesini anmak dikkat çekmek istediğimiz ayrıntıyı pekiştirecektir. İnsan kendisi olarak yaşayarak varlığını otantik kılabilir.

Sartre, utancı başkasının bakışında nesneleşmenin bilinci olarak görür: “oysa utanç, [...] kendinden utançtır, benim, düpedüz başkasının baktığı ve nesne *olmamın tanınması*dır. Ben ancak verili nesne haline gelmek üzere benden kurtularak kendi özgürlüğümünden utanabilirim.”²⁴ Yekta’nın utancı kendisinden, Gülbeyaz’dan ve Sinan’ın bakışını üzerlerinde hissetmesinden kaynaklanmaktadır. Yekta’nın duyduğu utanç tam bu noktada Spinoza’nın *Etika*’sını düşündürmektedir. Çünkü Spinoza’ya göre utanç başkalarının karşısında duyulur. “Utanç başkaları tarafından yerilmiş olduğunu hayal ettiğimiz bir etkinin (action) fikriyle birlikte olan bir kederdir.”²⁵ Utanç şiir beninin keder duymasına neden olmuştur. Yekta’nın duygusu bu süreçte kederdir.

O kıyıda denizlerin mavisiydi artık./Önce ve birden değişen dağlar oldu./İstemek ve vermek başlamıştı çünkü./İstemek ve vermek başlamıştı çünkü./Alamamak başlamıştı çünkü./Gitgide düzelirdi biliyorduk./Bunu bekliyorduk./*Yeni yeni yerler bulmuştuk birbirimizde/Onunla, yani Gülbeyaz’la ben./Kaybettiğimizi bir zaman unuttururdu./Bir zaman yerine yenilerini koyardı/Artık çok ışıktan kaçıyorduk. Gizleyecek yerlerimiz olmuştu/birbirimizden. Hem ikimizin ondan, yani Sinan’dan, hem/birbirimizden.*²⁶ (Vurgu bana ait)

²² Sartre, *a.g.e.*, s. 334.

²³ Heidegger, *Varlık ve Zaman*, s. 154.

²⁴ Sartre, *a.g.e.*, s. 334.

²⁵ Spinoza, *Etika*, s. 190.

²⁶ Uyar, *a.g.e.*, s. 139.

Yekta ve Gülbeyaz artık ışıktan kaçarlar. Çünkü utancı yaşarlar. Yaşadıkları ilişki neticesinde Yekta, utanç fenomeni karşısında kendilerinden dahi gizlendiklerini belirtir. Sartre bu noktaya dikkat çeker: “Olduğumdan utanç duyarım. Şu halde utanç benim benle mahrem bir ilişkiyi gerçekleştirir: utanç aracılığıyla kendi varlığımın bir veçhesini keşfederim.”²⁷ Sartre, utanç fenomeninin kapalılığı açan yönünü açığa çıkarır. Utanç, başkalarının bakışını üzerlerinde hissettirir: “Ama işte birdenbire başımı kaldırıyorum: orada birisi vardı ve beni gördü. Hareketimin bayalığı aniden kafamda gerçekleştirir ve utanırım.[...] Başkasına *göründüğüm halimle* kendimden utanç duyarım. Ve bizatihi başkasının ortaya çıkmasıyla kendim hakkında tıpkı bir nesne hakkındaymışçasına bir yargıda bulunacak durumda olurum, çünkü başkasına tıpkı bir nesne gibi görünürüm.”²⁸ (Vurgu yazara ait)

Evlilik, yasalar ve Tanrı önünde bir anlaşmadır. Aşk ise sınırları çizilemeyen belirsiz bir duygudur. Gülbeyaz, Sinan ile evliyken Yekta'ya âşık olur. Yekta, Gülbeyaz'a Sinan ile evli olmasına rağmen âşık olur. Fakat *Kutsal Kitap*'ta Tanrı'ya karşı işlenen suçlardan biri de zinadır. Tanrı, On Buyruk'ta “Zina etmeyeceksin.”²⁹ Diye buyurur. Fakat Yekta, buyurulmuş sınırları ihlal eder: “Dasein'in kendi olanaklarını öncelikle herkes tefsir edilmişliğinden hareketle bu dünyadan temin eder. Bu tefsir, seçmekte özgür olduğumuz olanakları bilinenin, ulaşılabilir olanın, yapılabilir olanın, yakışık alanın ve münasip olanın sınırları içine peşinen sokar. Dasein'in olanaklarının öncelikle her gün her gün hazır bulunanlar kapsamına indirgenmesi, aynı zamanda bu olanakların karartılmasına da neden olmaktadır.”³⁰ İnsan Dasein Yekta, gündelik yaşamın kamusalığında Tanrı'nın ve Das Man'ın münasip gördüğü seçimi yapmamıştır. Yasak olanı özgür iradesi ile seçerek utanç sorumluluğunu üstlenmiştir. Das Man'ın kurallarını ihlal ederek yasak imkânına yönelmiştir. Böylece kendisi olabilmiştir: “Kişide utanca vesile olan şey aslında kişinin kendisi gibi olduğu anlara dair şeylerdir. Diğer bir deyişle, kişinin utandığı anlar kendisi gibi olmaya en yakın olduğu anlardır diyebiliriz. Burada kişiyi utanmaya, utanca sevk eden şeyleri yaptığında kişinin gerçekten yapmak istediği şeyleri yapmış olduğu gerçeği yatıyor demek istiyoruz. İşte tam da burası utancın varoluşçu bir fenomen olarak değerlendirmemizin iki nedenini fark ettiğimiz yerdir: Bunlardan ilki; utanca vesile olan şeyin, kişinin kendisi gibi olmayı istemesine işaret etmesidir. İkincisi de kişinin kendisi olmaya yaklaştığı bu anların toplum tarafından ‘ayıp’ lanacağı gerçeğiyle bunun kişide yarattığı ruhsal baskı sonucu utanç vesilesinin kişinin zihninde varoluşmaya başlamasıdır. Bu açıklama utancın varoluşsallığına tekabül eden ikili yönüne işaret ediyor. Şu halde utanca hem kişinin

²⁷ Sartre, *a.g.e.*, s. 291.

²⁸ Sartre, *a.g.e.*, s. 292.

²⁹ Kutsal Kitap, s. 1015.

³⁰ Heidegger, *Varlık ve Zaman*, s. 297.

kendi olmaklığını ifşa etmesi hem de kişiye ruhsal bir baskı oluşturarak varoluştığı için varoluşçu bir fenomendir, diyebiliriz.”³¹

Yekta, yaşadığı yasak aşk üzerine sürekli düşünür. Sinan ve Gülbeyaz'ın evine gidişinde Gülbeyaz'ı görme isteğinin yanında artık şehvet de vardır. Bu istek dengesini bozar. Ateşler içinde kalmasına neden olur. Utanç duymasına neden olur. Çünkü Gülbeyaz Sinan ile evlidir, Gülbeyaz ona yasaktır.

Serin minderlerde oturmaya gitmiyordum./Akşamüstleri yakıcı kırlardan suvata inen kır hayvanları gibi gidiyordum./Kapıları benim çeşmemdi./Ekmeğimi edindiğim ocaktı./Bir bu benim dengemi sarsıyordu./Beni ateş sıcaklığında kavuruyordu./Suvata inen yanık kır hayvanları gibi gitmemeliydim./Kapısı ekmeğimi edindiğim ocak olmamalıydı./Benim bu kavurgan sanılarım belki gizlediğimizdendi./İnandığımı kurtarmalıydim./Beni bulup çıkarana, ekleyip bütünüleyen,/Bu duyguyu –Kurtulursa eğer bu güçlülükte–/Arı duru etmeliydim, temizlemeliydim.³²

Yekta, bu utancı Sinan'a itiraf ederek işlediği suçtan arınmak ister. Utanç beraberinde itiraf isteğini getirmiştir: “Utanç duygusunun örtük olmaklıkla birlikte tezahür eden bir duygu olmasının insan ruhunda taşınması gereken bir yük doğurması gibi doğal bir sonucu vardır. Kaçınılmaz olarak, açığa çıktığında ayıplanacak olan bir şey örtük kaldığı sürece ruha baskı yapar. Ruha baskı yapan şey de kaçınılmaz olarak varoluşmaya başlar. İşte utanç duygusunu varoluşçu bir fenomen olarak kabul etmenin –edilmesi gerektiğinin– altında bu basit neden sonuç ilişkisi yatar.”³³ Yekta, kendisini aldatmaz. Utancını en başta kendisine itiraf eder. Utancından kaçmaz. Sinan'a itiraf eder:

Beni elimden tutar belliyordum./Ona, Sinan'a -Bizi kov- dedim./Onun kovduğu bizi ödeyecekti. Onun gözünde kovulmuş olacaktık ama, biz kendimizi kutsanmış belleyecektik./O, Sinan bizi kovmadı./İnsanların adaletini, yani öcü, aramaya başvurdu./Bizi yakaladılar./Yani Gülbeyaz'ı ve beni, Beni. Akçaburgazlı Yekta'yı, otuzunda./Yargıçların katına diktiler umudum nerededir./Bizim inanarak ettiğimizi yerlere çaldılar, ululuğu nerededir./Biz onu bulmuştuk, tükürdüler./Bizi kirlettiler, yazıklar oldu bize.³⁴

Yekta, Sinan huzurunda kendisini suçlu hissetmektedir. O nedenle bu itirafı Sinan'a yapar. Sinan'ın affetmesini beklemez. Kovması onlara yetecektir. Sinan onları kovduğunda kendilerini kutsanmış sayacaklar ve bu da onları bazı olumsuz duygulardan kurtaracaktır. Fakat Sinan bu yasak aşkı topluma duyurur. Yekta hayal kırıklığı yaşar. Yekta ve Gülbeyaz toplumun dini inancı, ahlaki kuralları ve yasaları önünde yargılanır. İnsanların bakışı yargılayıcı ve yaralayıcıdır: “Başkasının bakışı dünyanın içinden geçip bana ulaşır ve yalnızca

³¹ Özaltıok, *Oğuz Atay'ın Romanlarında Varoluşçuluk*, s. 45.

³² Uyar, *a.g.e.*, s. 140.

³³ Özaltıok, *a.g.e.*, s. 44.

³⁴ Uyar, *a.g.e.*, s. 141.

benim-kendimin dönüşmesi değil, *dünyanın* tümünden başkalaşmasıdır. Bakılan bir dünyada bakılmaktayım. Özellikle de, başkasının bakışı-ki bu, bakan-bakıştır, yoksa bakılan-bakış değil-benim nesnelere olan bakışımı yadsırken, kendine ait mesafeleri yayar.”³⁵ (Vurgu yazara ait) Gündelik yaşamın kamusalığında yargılayan insanlar kendi doğrularını yayarlar. “Ahlak, davranışlara yön vermek için benimsetilen bir dizi yasadır, eylem kurallarıdır.”³⁶ Toplumun eylem kurallarını ihlal eder Yekta ve Gülbeyaz: “*Bizi kirlettiler, yazıklar oldu bize. /Benim donumu ve Gülbeyaz’ın donunu /Ve yattığımız yatağın örtüsünü/Yüreksiz kişilere gösterip onları güldürdüler./Halbuki biz o örtülerde yatarken, /Aklımız, en ulu yerlerdeydi gücümüz.*”³⁷ (Vurgu bana ait) Dizelerinde de belirttiği gibi toplum tarafından afroz edilirler. Yekta ve Gülbeyaz yaşadıkları acı karşısında perişan olmuşlardır.

Biz o zaman yaptıklarımızın günahını değil, yüceliğini biliyor/duk. Bu, iki gücün bir yeniye varması, bir yeni yaratma-/sıydı. Bu çiftleşme değil tekleşmeydi. Tekleşmenin bir yö/nüydü. Yazık bize. O zaman bütün insanlara inaniyorduk./Yıkamak istediler yıktılar. Yazık bize. Herkesin bir gün/ağlayabileceği, herkesin varamadığı için kutsallığım bu-/lamadığı bir yere götürüp, yüreksizleri güldürdüler, bizi/alçaltıp ağlattılar. Yazık bize. Olsun yaptılar şimdi kime/sığınalım./Nereye gitsek o yıkıntı bizimle artık. Yeniden kursak korkarız./Bu yıkıntı toz duman. Donumuzu gösterdiler./Yazık bize şimdi nereyi tutalım./Hangi yolu belleyip oraya düşelim.”³⁸

Yekta, utancı yaşar, itiraf eder ve fakat henüz pişman değildir. Çünkü yaşadığı aşkın günahına rağmen yüceliğine inanmaktadır. Ve bu şekilde varoluşsal yalnızlığından bir nebze de olsa sıyrılabildiğine inanmaktadır. “Sorumluluğu savsaklamaya kadar uzanan bir sorumluluk içine fırlatılmış *olmak* durumunu iç daralarak fark eden kişinin, artık ne vicdan azabı, ne pişmanlığı, ne de mazereti vardır; o artık, kendi kendisini bütünüyle keşfeden ve varlığı bizatihi bu keşifte yatan bir özgürlükten başka bir şey değildir.[...] çoğu zaman kendini aldatma içinde içdaralmasından kaçarız.”³⁹ Akçaburgazlı Yekta’nın kaygısı iç daralması ile zuhur etmiştir. Varoluşsal yalnızlığı umutsuzluğa kapılarak günaha düşmesine neden olmuştur. Masumiyetini yitirmiştir. Fakat utancını yaşamasına ve itiraf etmesine rağmen henüz pişman değildir. O nedenle nedamet getirmez.

İki Dalga Katı Arasında Yapacağını Şaşırın Akçaburgazlı Yekta’nın Söylediği Mezmurdur” adlı şiirde Akçaburgazlı Yekta, Gülbeyaz ile yaşadıkları aşkı anımsar: “*Birden hatırlıyorum sıcaktı/Tuttuğu tuttuğum her yerlerimiz/Boynumuz ağızlarımız ellerimiz/Yalanda karanlık odalarda/Eşit aralıklarla avunuyoruz/Yetiyor.*”⁴⁰ (Vurgu yazara ait)

³⁵ Sartre, *a.g.e.*, s. 344.

³⁶ Godard, *Godard Godard’ı Anlatıyor*, s. 109.

³⁷ Uyar, *a.g.e.*, s. 141.

³⁸ Uyar, *a.g.e.*, s. 142.

³⁹ Sartre, *a.g.e.*, s. 655-56.

⁴⁰ Uyar, *a.g.e.*, s. 143.

“(Bir Kantar Memuru için) İNCİL” şiirinin başlarındaki üçüncü dipnotta Yekta, Gülbeyaz ile yollarının ayrıldığını sezdirir. Gülbeyaz ile aşklarının bitimini bu mesele diyerek evrensel bir mesele üzerinden anlatır: “Bilinir hikâyedir bu işin sonunda alışkanlığa varması, bir sürü yıkımlar bıraktıktan sonra kıvrılıp yalayan saran gemici düğümleri gibi pek, o yangın sonuna doğru ısıtır bile olamıyor değerini bulamadıkça. Sonra onarmak tapmaklar kurmak ya da küreyip yeni baştan girişmek gerekiyor. Bu düşünce insana göre değil o yıkım yıkım sarsıntılardan deneye deneye süzölmüş ağır tıkanık ağırlı acılı –artık durulmasını ister– insana göre değil ama demesi kolay, en iyisi pişmanlıkları taşımak o yanıklığı ateş ateş taşıyıp sürümek, ama her yerde aldanmaya başlamanın aldanmayı istemenin yolu nu buluyoruz.”⁴¹ Yekta artık yaşadığı yasak aşkın pişmanlığını taşımaktan ve duymaktan bahsediyor. Çünkü öncesinde pişman olmadığını dile getiriyordu. Spinoza pişmanlığın keder getirdiğini düşünür. Pişmanlık duymak keder duymaktır.⁴²

Bir aşk başlıyor, doludizgin ve tutkuyla yaşanıyor, sonrasında alışkanlığa dönüşüyor. Böylelikle varlığını orijinalleştiren aşk da bir süre sonra sıradanlaşarak tatsızlığa dönüşüyor. Ve fakat aşkta aldanma, aldanmayı isteme başat bir yönelimdir. Diğer bir deyişle bile isteye aynı şeyleri yeni baştan hissetme ve yaşama insan soyunun tekrarıdır diyebiliriz. Şiir beni de bu yanılsamayı vurguluyor. Aslında bu duyguları yaşamamanın yani bu duyguya düşmenin önemli bir sebebi insanın eksik bir minval üzerine yaratılmış olmasıdır. İnsan eksiktir. Yekta bu eksikliğin bilincindedir, eksikliğin yarattığı boşluk, yaşam serüveninde hep onunladır. Heidegger de yalnızlığı birlikte olmanın eksik formu olarak görmektedir. Birliktelikte dahi tamamlanma gerçekleşmez. Öyle bir his yaşansa da bir süre sonra öyle olmadığı anlaşılır.

“(Bir Kantar Memuru İçin) İncil” şiirinde Yekta'nın Hümeysra adlı bir kadın ile evlendiği görülmektedir: “Ben alıp başımı Akçaburgaz'dan gelmiştim/O Hümeysra başka yerliydi/Başgöz olduk çatı kurduk Tanrı tanık oldu”⁴³ Bir süre sonra Yekta, baldızı Azra'ya âşık olur: “Ne arıyorsam onda vardı/Ne aradığımı bilmezken onda öğrendim/Onda Azra'da hepsi vardı/Onlar iki kızkardeştiler Anaları birdi adı Mihriban'dı/Babaları birdi onun da adı Halim'di.”⁴⁴ Huzursuzluğunda evlenerek bir süre de olsa huzuru bulmuş olan Yekta, yeniden huzursuzluğun yarattığı ikiliği yaşar: “Şehrin uğultusunu arkamda sanıyordum/Bazan böyle sanıyordum korkular terler abanıyordu üstüme/Bekliyordum umutluydum/Oydu artık alıp verdiğim/Durup dururken gecelerimi bölen/Durup dururken gecelerimi bölen/Hümeysra'nın kızkardeşiydi/Onun adı Azra'ydı”⁴⁵ Azra

⁴¹ Uyar, *a.g.e.*, s. 145.

⁴² Ayrıntı için bkz. Spinoza, *Etika*, s. 188. Pişmanlık, Ruhun hür bir kararıyla yapılmış olduğuna inandığımız bir şeyin fikriyle birlikte olan bir kederdir.

⁴³ Uyar, *a.g.e.*, s. 146.

⁴⁴ *a.g.e.*, s. 147.

⁴⁵ *a.g.e.*, s. 146.

da Yekta'ya âşık olur. Fakat Azra, “Kendini günahlar içinde kargılanmış buluyordu”⁴⁶

Yekta, yaşamını sorunsallaştırmayı sürdürür. Hümeyra ile evlidir, fakat Azra'ya âşık olmuştur. “Önce Hümeyra vardı onunla çatı kurduk Onunla ev kurunca yanılmadık/Durgunluğumuzda iyiydik onunla benim dünyamız o kadardı çi/çekler vardı çocuklar vardı bu dünyada gizli resimler sokaklar /dan meydanlardan geçilirdi sevmek gelir gider bir düş gibiydi yanmazdık serinlerdik/Kötü değildi engebesiz uzar giderdi/Otlar yoncalar uzar giderdi/Surlar uzar giderdi/Bir eksik yeri kalırdı uzadıkça/Sonra o çıktı geldi/O Azra kızkardeşi çıktı geldi/Onunla duvarlar kediler çıktı geldi/Onunla o eksik geldi/Onunla bir yerim çıktı geldi/Eskiden unuttuğum bayram ürpermeleri türedi bende kuşkula-/rım uyandılar zamansız acıkmalara tutuldum örtülerim ısıtmaz/giysilerim gönendirmez oldu/İstediğim onu kötülüğe kandırmak değildi/Onunla yatmak değildi/Hümeyra vardı onun ablasıydı/Ben Akçaburgazlı Yekta'yım düşmeyi biliyorum/Onu da inancımı da kargılatmak istemiyorum/Onunla yatmak değildi/Dünyayı çarşuları giysilerimi kendimi onunla sevmek istiyordum/Onunla yatmak değildi/Beni dünyaya getiren anamdı/Ama Azra varsa ben vardım artık/Ben onunla vardım/Bu duyguya inansın istiyorum”⁴⁷ Hümeyra ile evlenerek bir çatı kurmuştur. Çatı aile kurumuna işaret eder.Bu çatıya çocuklar eşlik etmiştir.Bu çatıda ‘yanmazdık serinlerdik’ mısrası tutkunun eksikliğini gösterir.

Evlilik bir kurumun tamamlayıcısıdır. Aile kurumuna götürür. Aşk ise bir tutkudur. Merkezi özgürlüğe daha yakındır. Yekta, Hümeyra ile evlidir, fakat Azra'ya âşık olmuştur. Yekta, Azra'nın aşkına tutulmuştur. Yasak olan bu duygu yaşamını zorlaştırmaktadır. “Kendimi, değerlerle olan kökensel münasebetim içinde düşündüğüm zaman etik içdarılması vardır.”⁴⁸ İmkânsızlık duygusu onu çatışmalara sürüklemektedir:

Ellerim kollarım tükenecekti/Karanlık çalgılar gibi susacaktım/Onu bir izlemesem kuşatmasam/Gözlerine bakmaktan geçsem/Bozulmuş ordulara dönecektim/Kaçacak sığınacak yerim olmayacaktı/Diri tutmak için gizlice üflediğim ateşim sönecekti/Kaim nehirlerde rüzgârsız kalmış dökülmüş yelkenlere/Benzeyecektim/Susacaktım kovalanacaktım/Tahılsız kalmış değirmen taşları kadar acıklı olacaktım/Tanrıdan uzak kalacaktım/Onun bana veremediğini bir unutsam/Derin denizlerde yüzdüm ıslandım çıktım/Azra beni gördü ıslanmıştım /Şehirlerde karşılaştık şehirlerde kaldık/Ben kandırmadım sonunda o inandı Ben Azra'yım bak dedi/Kadınım seninleyim istersen al dedi/Almadım/Bir buna inansın yeter diyordum işte yetti/Hümeyra kendi suyunda varsın aksın/Onu inandığı şeylerde aldatmadık/O şehirleri dükkânları yatakları dolduran insanları da aldatmadık/Kaçmıyorduk yeter diyordum yetti Sağmal davarlarımı kestim dağıttım/Yeniden sürüler düzeceğim/Yüce şehirlerde bunlar beni kurtarır/Ben Yekta'yım Akçaburgaz'dan geldim/

⁴⁶ a.g.e., s. 147.

⁴⁷ a.g.e., s. 148.

⁴⁸ Sartre, a.g.e., s. 83.

Bu ormanlardan sonra/Azra'yı inancında mutlu kodum/Hümeyra'yı inandıklarında rahat kodum/İkisini de aldatmadım.⁴⁹

Yekta, Hümeyra'yı aldatmaz. Azra'ya âşık bir şekilde ikisini de terk eder. Yaptığı seçim ile hem kendisinin hem de Azra'nın yönünü diğer bir deyişle yaşam serüvenini değiştirir.

Yekta'nın anlatısı devam eder. Fakat serüveni fasit bir daireye dönmüştür. "Seksin kendi nesnesine tam kavuşamayacağımı, o nesneden kayacağımı, nesnenin fazla ya da eksik geleceğini bir şekilde sezmiş"tir.⁵⁰ Yekta'nın yaşamında kadın öznelerin değişmesi cinsel birliktelik ile dahi nesnesine kavuşamayacağı duygusunu yaşadığını gösterir. Sartre'ın iki insan arasındaki ilişkide gizliliğin şeffaflığın önüne geçtiği yönündeki görüşleri bu bağlamda önemlidir, çünkü Yekta varoluşsal yalnızlığı yaşamayı nedeniyle düşünce/fikir olarak özneliğini karşısındakine veremez. Yekta tekrarı yaşar. Bu doğrultuda Kierkegaard'ın yinelemesini yaşar gibidir. "Aynı şey, bununla birlikte değişiklik, ama yine de aynı şey. Yineleme sonsuzluğun yorulmak bilmez işnesiyle açılan yırtıkları sürekli olarak yamamaktır."⁵¹

Bu kez Yekta, Adile ve Erhan arasında bir ilişki ağı vardır. Yekta ve Adile evlidir. Fakat Adile Erhan'a âşık olmuştur. Yekta ve Adile'nin başlangıçta varoluşsal yalnızlıkları onları birbirine yaklaştırmasına rağmen birliktelikleri bir süre sonra eskir. Yerini bıkkınlığa bırakır. Birliktelikleri varoluşsal yalnızlıklarını doyurmaya yetmemiştir. Fakat birbirini yargılamazlar. Aralarında sessiz bir anlaşma yapmış gibidirler.

Adile'yi buldum sevdim/Yalnızlığım onun şehrine ısındı/Yapılar önüme durmuyordu artık /Sokaklar aldatamıyordu/Belki ısınmadım ama katlanıyordum/En çok geceleri sevmemden anlıyordum bunu/Sonra Adile uzaklaşmadı/Erhan'ı buldu ama uzaklaşmadı/Ama ikiye bölündü/Benden aldığı güveni onda harcıyordu belki, ondan aldığı /serin huzurla bana dönüyordu gene, benden ona ondan bana/ilettikleri yahut ilettiğini sandıkları onu mutlu ediyordu.⁵²

Çemberin dışında kalan bu kez Yekta'dır. Yekta, Adile'nin kendisini Erhan'la aldattığını bilmektedir. Onların aynı evde olmalarını izler/hayal eder. "Aradıklarını bilmek /beni hem sevindiriyor, hem katlanamıyorum. Bir buna kat-/lanamıyorum galiba. Bu olmasa o kadar derinime inemez, /beni o kadar çaresiz, o kadar yalnız bırakamaz bu sevişmeleri."⁵³ (Vurgu bana ait) Yekta, Adile ve Erhan'ın aradıklarının bilincinde olmalarına katlanamamaktadır, çünkü kendisi eksikliğin bilincinde olmasına rağmen

⁴⁹ Uyar, *a.g.e.*, s. 149.

⁵⁰ Koçak-Göktürk, *Turgut Uyar ve Başka Şeyler*, s. 22.

⁵¹ Moinier, *Varoluş Felsefesine Giriş*, s. 162.

⁵² Uyar, *a.g.e.*, s. 170.

⁵³ *a.g.e.*, s. 155.

ne aradığını bilmemektedir. Aslında bu katlanamama haletiruhiyesinde bir imrenme de vardır. Çünkü Yekta'nın bir tarafı ne aradığını bilme isteği ile doludur ve fakat bilememe tahammül edilmez gelmektedir.

“Yangın Toplantısı” adlı şiirde şiir çeşitli kadınların bakış açısından sunulur. Şiirin odak noktası Adile'dir. Adile de varoluşsal yalnızlığın pençesinde kıvranır: “Bir zamanlar bir tükenmez bayırda/Gitgide ölüyordu o küçük canlı çekirdek/Gitgide eriyordu tuz/Rüzgârlar nemli hava saldırgan/ellerle bulunuyordu yüreklerle aranan/Ben o bayırdan döndüm geldim”⁵⁴ Adile de Erhan ile yalnızlığına katlanabilmektedir.

Adile'nin yalnızlığının arkadaşları da farkındadır. Bu yasak aşk dile düşmüştür: “Neclâ –Aman bırakın Tanrı aşkına, hiçbirinizi anlamıyorum, /ortada düpedüz bir aldatma var işte o kadar. Ben asıl kocasını/düşünüyorum. İyi dayanıyor doğrusu, tahlilli kadın yani. Ama/dedikodunun önünü almak mümkün değil elbet. Herkes neler/söylüyor, ben de ayıplıyorum doğrusu. Aman çok hoş şey kar/deş. Hem nerdeyse gelir şimdi kapatalım.”⁵⁵

Ziyaretine gelen, fakat mutfakta olmasını fırsat bilen kadın arkadaşlarının kendi dedikodusunu yaptığının bilincindedir. Yasak aşkını onların huzurunda pişmanlık duymadan itiraf eder: “İçeri girer girmez sezdim benden konuşulduğunu, anlıyorum/niyetlerini, beni tedirgin etmek istiyorlar, kınamak istiyorlar/kendi güçsüzlüklerinde bulamadıklarının yankısı var bende./Ama bu kalabalık iyi bir fırsat, söyleyeceğim, söylemeliyim daha mutlu olmak için, *bütün tadını duymalıyım söylemenin açığa vurmanın herkese herkese...*”⁵⁶ (Vurgu bana ait) Adile, itiraf etmenin yükten kurtarıcı bir yönü olduğunu söyler. Utanç artık devrede değildir.

Yekta, ölüme doğru varlık olmanın bilincindedir. “Hep bir hikâyeye girmek insan yönümüz mü”⁵⁷ dizesiyle de sorunsallaştırdığı gibi varoluşsal yalnızlığını evlenerek, aşka düşerek arındırmaya çalışsa da başarılı olamaz. Yalnızlığı onun peşi sıra sürüklediği yazgısı olmuştur: “Bir avuntu buldum avunuyorum/Katlandıkça arınıyorum/Katlanmanın tadında acısında arınıyorum/Bir yerlerim temize çıkıyor sanki öyle güzel/Kara kara geceler abandıkça üstüme/Arapkanlı duygular abandıkça/Öksüzoğlan balıkları gibi kuytulara kaçıyorum/Akçaburgaz yalnızlığıma sarınıyorum”⁵⁸ Son tahlilde Yekta, Akçaburgaz yalnızlığına sığınır. Kuytu göstergesi insanlardan uzaklaştığını sezdirir.

⁵⁴ a.g.e., s. 161.

⁵⁵ a.g.e., s. 160.

⁵⁶ a.g.e., s. 161.

⁵⁷ a.g.e., s. 168.

⁵⁸ a.g.e., s. 171.

Sonuç

Utanch fenomeni Akçaburgazlı Yekta poemasında anlama boyutundan poetik olarak açığa çıkarılmıştır. Yekta dünyada yaşamın ve mekânın ortasına fırlatılmıştır. Miras aldığı emanet bir yerli oluşunu gösteren Akçaburgaz'dır. Akçaburgaz faktisitesidir. Varoluşsal yalnızlığının doğumla teslim aldığı faktisitesinden kaynaklı olduğunun bilincindedir. Dünyaya bırakılmanın/fırlatılmanın acı olduğunu bilir. Eylemlerini bu bilinç ile yapar. Akçaburgazlı Yekta düşünen biridir. Anlama isteği ile dünyada başkaları ile birlikte bir yaşam sürmektedir. Varoluşsal yalnızlığını sorunsallaştırmak onun için başat bir yönelimdir. Varoluşsal yalnızlığının ıstırabını aşka düşerek dindirmeye çalışmaktadır. Esasında yalnızlığının iflah olamayacağı bilincindedir. Fakat varlığı(nı) anlamak istemektedir. Umutsuzluğunun bilinci ruhunda kaygıyı duyurmaktadır. Yalnızlığı dünyada sürdüğü yaşamda açığa çıkmaktadır. İnsanlarla ilişkiye rağmen yalnızlığı peşi sıra sürüklediği bir gölge olmuştur.

Kendi varlığında varlığı(nı) sorunsallaştıran Akçaburgazlı Yekta gündelik yaşamda sahici olmayan ilişkiler ağında ortalama insana/herkese dönüşü ortaya çıkarmaktadır. Yaşadığı utanç beşeri ruh hali kendi gibi olabilmesine imkân sağlarken aynı zamanda ruhunda yarattığı ıstırap ile onu varoluşçu bir fenomene dönüştürür.

KAYNAKLAR

- Belge, Murat, *Şairaneden Şiirsele Türkiye'de Modern Şiir*, İstanbul: İletişim yayınları, 2018.
- Deren, Seçil, "Angst ve Ölümlülük", *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 1999, S. 6, 101-115s.
- Godard, Jean-Luc, *Godard Godard'ı Anlatıyor*, (Çev. Aykut Derman), İstanbul: Metis yayınları, 2014.
- Heidegger, Martin, *Varlık ve Zaman*, (Çev. Kaan Ökten), İstanbul: Agora Kitaplığı, 2011.
- Heidegger, Martin, *Varlık ve Zaman*, (Çev. Kaan Ökten), İstanbul: Alfa Basım Yayım, 2018.
- Kierkegaard, Soren, *Kaygı Kavramı* (Çev: Türker Armaner), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür yayınları, 2017.
- Koçak, Orhan. Göktürk, Yücel, *Turgut Uyar ve Başka Şeyler*, İstanbul: Metis yayınları, 2016.
- Kutsal Kitap, İstanbul: Kitab-ı Mukaddes Şirketi, 2014.
- Mounier, Emmanuel, *Varoluş Felsefesine Giriş*, (Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu), İstanbul: Alan Yayınları, 1986.
- Özaltıok, Bülent, Aytok, (2018), *Oğuz Atay'ın Romanlarında Varoluşçuluk*, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı, Adana: 2018.
- Sartre, Jean Paul, (2017). *Varlık ve Hiçlik*, (Çev. Turhan Ilgaz/Gaye Çankaya Eksen), İstanbul: İthaki, 2017.
- Sinoza, *Etika*, (Çev. Hilmi Ziya Ülken), Ankara: Dost Yayınları, 2016.
- Uyar, Turgut, *Büyük Saat*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2017.

